

*Bygherrerapport for arkæologisk udgravning af bålgruberækker
fra yngre bronzealder og ældre jernalder ca. 800-500 f.kr
ved*

Bispegårdsvej i Allerslev

Forud for etablering af nyt ældrecenter og ældreboliger på arealet mellem bispegårdsvej i Allerslev og jernbanen har Roskilde Museum foretaget en udgravning på området. Både prøveundersøgelsen og den arkæologiske udgravning blev i henhold til Museumslovens § 27 stk. 4 bekostet af bygherre Lejre Kommune.

Udgravningens metode:

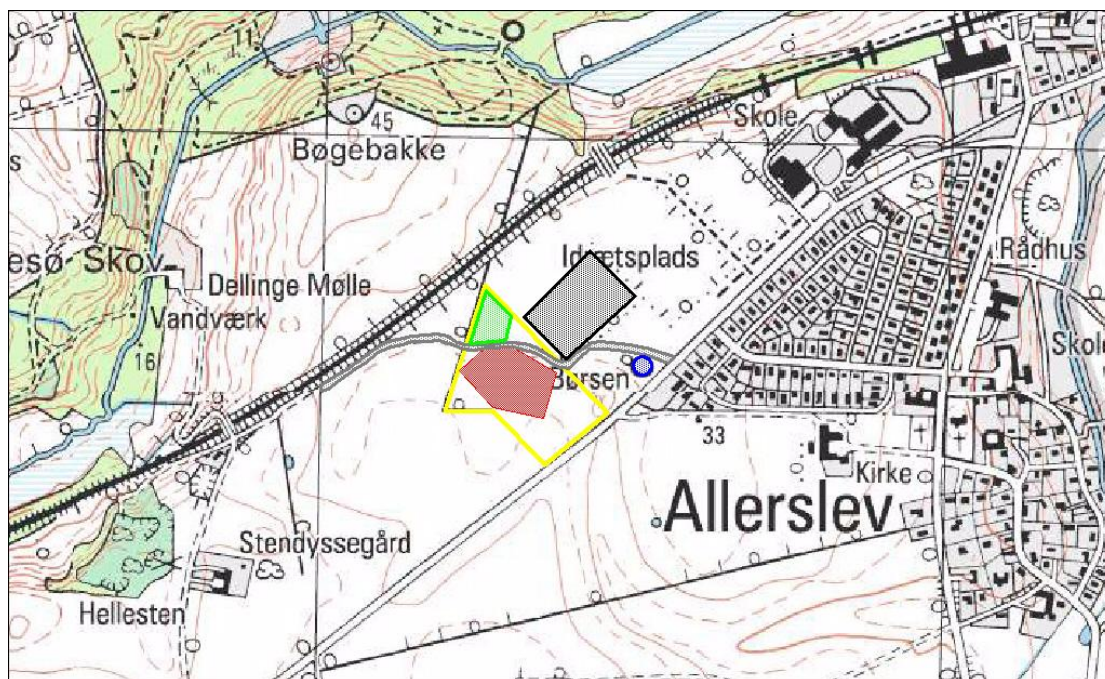
I løbet af forundersøgelsen blev der trukket et stort antal søgegrøfter, fordelt over hele det område der bliver berørt af anlægsarbejdet, for at fastslå om der var bevarede fortidsminder på stedet. Forundersøgelsen viste, at der under muldlaget var bevaret resterne af et stort antal gruber beliggende indenfor et ca. 18.000 kvadratmeter stort område længst væk fra Bispegårdsvej.

Fladeafdækning med gravemaskine.

På baggrund af resultaterne af prøvegravningen blev muldlaget af flere omgange fjernet med gravemaskine på store dele af det område, der er markeret med rødt på kortet nedenfor.

Målet med dette arbejde var at skabe et overblik over grubernes udbredelse, antal og indbyrdes placering. En del af de forhistoriske gruber blev udgravet og oplysningerne om deres indhold og konstruktion registreret.

Kort over Allerslev by.

Gul: Område berørt af anlægsarbejde.

Rød: Udgravede område.

Grøn: Brikelunden

Blå: Gravhøjen "Børsen"

Sort: Allerslev skoles boldbane

Museumsmedarbejder Niels W. Nielsen i færd med udgravning af en bålgrube i den øst/vest gående gruberække. I baggrunden ses gravhøjen "Børsen".

Udgravningens data

Udgravningen blev foretaget med Museumsinspektør Tom Christensen som ansvarshavende leder og med stud. mag. Jakob Schlein Andersen som daglig leder på udgravningen. Desuden deltog museumsmedarbejder Niels K. W. Nielsen.

Udgravningen blev foretaget i perioden 3. januar – 23. marts. På grund af hård frost lå udgravningen stille i nogle uger.

En vinterdag ved Bispegårdsej. Yderst til venstre er en af søgegrøfterne ved at blive dækket til af gravemaskinen.

Sagen har j.nr. ROM 645 og er arkiveret på Roskilde Museum. Genstandene fra udgravningen opbevares ligeledes på Roskilde Museums magasiner.

En våd dag ved Bispegårdsvej. Anlæg 5 pumpes fri for vand.

Resultater

De arkæologiske levn der er afdækket og undersøgt mellem Bispegårdsvej og jernbanen viser, at der i slutningen af bronzealderen eller i starten af jernalderen (800-500 f.Kr.) har været en livlig aktivitet på stedet. Sporene efter disse aktiviteter består af cirka 200 gruber og taler deres tydelige sprog om menneskelig virksomhed. Da der ikke er fundet spor efter huse, kan det udelukkes, at der har været tale om en bosættelse på stedet.

Hvordan de mange gruber skal tolkes er der i mod lidt af et mysterium. Af grubernes indbyrdes placering kan man umiddelbart se, at den ikke er tilfældig, men at der har været en ide bag, da de blev anlagt og brugt. En del af gruberne danner nemlig rækker.

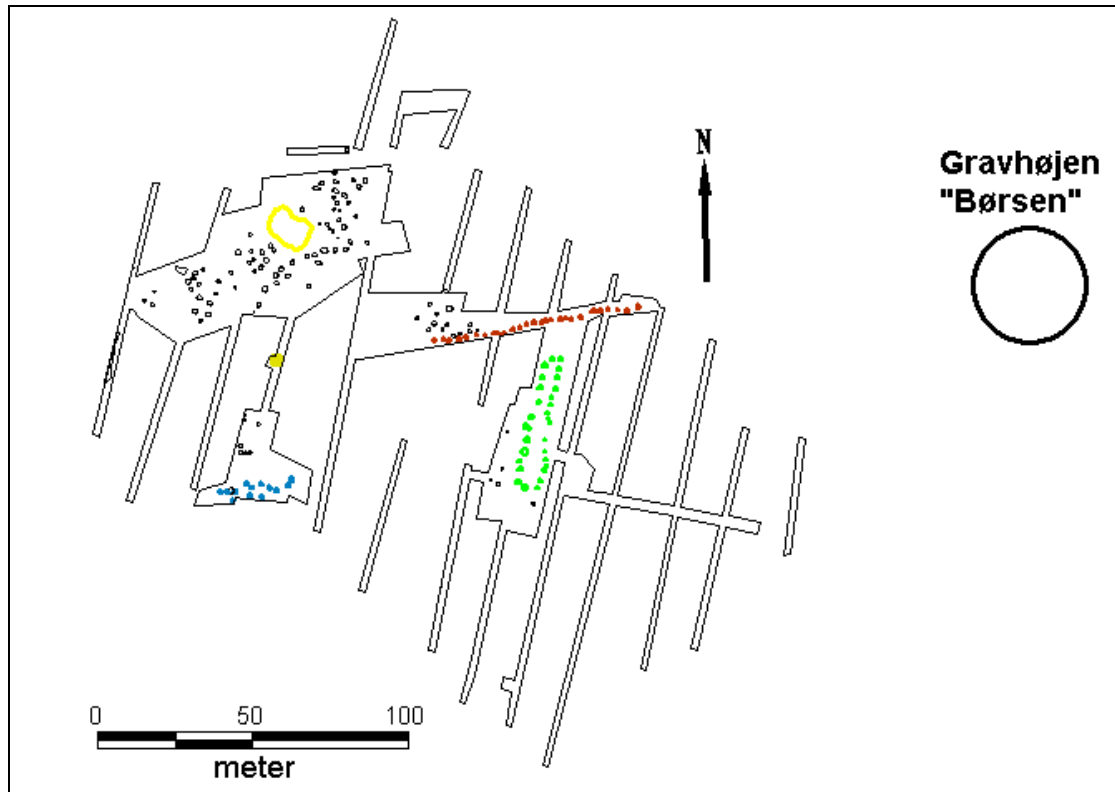
Dobbeltrækken set fra syd. Gruberne er påført hvidt skum for at gøre dem mere synlige på billedet

En enkeltstrengt række løber omtrent øst/vest, og en dobbeltrække, der er afsluttet i begge ender og nærmest danner en meget langoval cirkel, løber cirka nord/syd. Den enkeltstrengede række har retning mod gravhøjen "Børsen".

Øst/vest gående gruberække.

Hovedparten af de fundne gruber ligger i store klynger uden noget sikkert erkendbart system. På kortet nedenfor ses gruberne som små cirkler, og de forskellige rækker er markeret med farver.

Kort over udgravningsfelterne og søgegrøfter anlagt i forbindelse med forundersøgelsen.

Målestok 1:150

Gul: *tragtbægerkultur*

Rød: *enkeltrækken*

Grøn: *dobbeltrækken*

Blå: *sydvestlige gruppe*

Gruber placeret på en eller flere rækker er ikke et ukendt fænomen. Sådanne fund er gjort i hele Sydskandinavien og Nordtyskland, og er i hele området knyttet til slutningen af bronzealderen og starten af jernalderen. På samme måde som ved Bispegårdsvej har gruberækkerne i visse andre tilfælde retning mod en gravhøj. Pladser med gruberækker er blandt andet blevet tolket som spor efter ritualiserede måltider, hvor maden blev tilberedt i gruberne.

En af pladsens få "traditionelle" kogestensgruber. De varmesprængte sten er synlige i profilen.

Når man ser på indholdet af gruberne fra Bispegårdsvej er der ikke meget der afslører hvad der er foregået. Der er således ikke fremdraget oldsager i mere end én af de mange gruber, der er ingen knoglerester og frem for alt er der kun meget få af de såkaldte kogesten, som har været brugt ved tilberedning af mad.

Delvist udgravet grube med både hvidbrændt flint og varmesprængte sten synlige i den halvdel der er under udgravning..

Denne mangel på fund viser, at der ikke er tale om almindelige kogestensgruber eller affaldsgruber, som ofte findes i tilknytning til forhistoriske bosættelser.

Grube med stort indhold af hvidbrændt flint i overfladen

Et træk der går igen i langt hovedparten af gruberne er, at de indeholder hvidbrændt flint og trækul. I nogle gruber er der tale om nogle få gram brændt flint, i mange er der en tydelig forekomst i hele fladen (som på billedet nedenfor) og enkelte er pakket med brændt flint. I en enkelt grube blev der vejat 21,5 kg.

Forekomsten af brændt flint og trækul i den langt overvejende del af gruberne viser, at der har været tændt ild i gruberne.

I gruber med små forekomster af brændt flint er der tale om et tilfældigt indslag af flint i undergrunden, på det sted hvor bålet blev lavet. Der i mod er der ikke noget tilfældigt ved de større forekomster af brændt flint end sige om gruber pakket med brændt flint. De store mængder hvidbrændt flint er højest usædvanligt og kan endnu ikke forklares.

Undersøgelserne af gruberækkerne ved Bispegårdsvej viser, at der ikke som ved lignende pladser kan være tale om sporene efter ritualiserede måltider. De viser

samtidig, at der ikke er nogen forbindelse til ”almindelige” bopladsaktiviteter. Fundene af store mængder hvidbrændt flint i gruberne dokumenterer, at der har foregået aktiviteter, der ikke kan forklares som logiske eller rationelle. Der i mod er der tydeligvis en form for sammenhæng mellem bålgruberne og gravhøjen. Alt i alt peger fundene i retning af ritualer udført i forbindelse med en forfædre kult.

Den øst/vest gående gruberække set fra toppen af gravhøjen "Børsen".

Ud over de her omtalte fund af gruber blev der også iagttaget enkelte anlæg, der er meget ældre. Der er tale om større gruber og kulturlag fra den del af bondestenalderen der betegnes tragtbægerkultur, efter periodens karakteristiske keramikformer. Fra disse anlæg blev der fremdraget enkelte ornamenterede skår fra tragtbægre og en tværpil af flint, der er fremstillet af en flig fra en slebet flintøkse.

Dobbeltrækken markeret med skum, set fra nord.